

талановиту молодь, створювали шану і глибоку повагу. Її любили як людину, як педагога не тільки студенти, але і викладачі.

Коло наукових інтересів проф. Н.В. Братусь охоплювало найактуальніші питання нейрофізіології: взаємодія кори великих півкуль і мозочка, взаємозв'язки мозочка з гіпоталамусом, червоними ядрами, роль підкоркових рухових центрів та надсегментарних структур у здійсненні рухів. Вона створила свою наукову школу, відому не тільки на Україні. Проф. Н.В. Братусь стала членом Міжнародної організації з вивчення мозку (IBRO). В її доробку понад 200 друкованих наукових праць, у тому числі монографії, посібники, підручники.

Професор Н.В. Братусь виростила 3 докторів наук та 13 кандидатів наук. За досягнення в науковій діяльності професор Н.В. Братусь нагороджена медаллю "За доблесну працю", орденами "Знак пошани" та Трудового Червоного Прапора, їй присвоєно звання заслужений діяч науки.

Дитинство проведене в м. Ромнах виплекало в Ніні Василівні музикальний хист і любов до пісні, які не раз звучали в її виконанні.

30 вересня 2002 року трагічно обірвалось життя Ніни Василівни Братусь. Але в пам'яті всіх, хто з нею спілкувався, назавжди залишиться образ милої жінки, чуйної людини, талановитого вченого, чудового організатора.

УЧАСНИК ВЕЛИКОЇ ВІТЧИЗНЯНОЇ ВІЙНИ ЛІКАРЬ В.І. НЕЧИПОРЕНКО АВТОБІОГРАФІЯ

Я, Нечипоренко Віктор Іванович, народився 11 квітня 1916 р. в селі Вири (нині Білопільського району) в бідній селянській сім'ї. Мати, Варвара Акимівна Воробйова (14.12.1890 - 3.07.1984, с. Бобрик – ред.) після закінчення Вирівської земської школи з похвальною грамотою працювала у поміщика Попелова в його саду квітникаркою, а коли одружилася, весь час була домогосподаркою. Батько, Іван Михайлович (29.04.1888 - 14.05.1964, с. Бобрик – ред.), рано залишився без матері, а сімейні та матеріальні обставини не дали змоги ходити до школи, і він самотужки навчився читати й каліграфічно писати, що в майбутньому дало йому змогу у Вінницькому полку бути старшим писарем. Після одруження спочатку працював ремонтником на залізничій колії між станціями Вири – Амбари, потім поїхав у Черкаси, де працював на пристані товарним ваговиком з відправлення лісоматеріалу згідно з маршрутом. Повернувшись з Черкас, переїхав до мене у Краснопілля Сумської області, де я працював помічником санітарного лікаря, а батько на станції був ваговиком багажу.

Наше босоноге дитинство з братом (лікар Петро Іванович Нечипоренко /1920-2004/ - ред.) пройшло не легко. Подвір'я було в низині, весь город протягом літа був залитий водою, ото було одною радістю, що все літо плавали у ночвах та ловили пуголоків, а музичного гаму –скрекотняви, сорок, жаб'ячих квакань та кумкань – сутками. Коли прийшла пора йти до школи, теж було не легко; до школи 5 км, дорога ґрунтова, місцями безлюдно, грязюка або великі снігові замети, бродячі собаки, а зимою, щоб скоротити далекий шлях, то сковзаєш по льоду, який біля берегів був дуже небезпечний. З 1924 по 1931 рік навчався у Вирівській агрономізованій семирічній школі, потім вступив до Сумського медичного технікуму, який закінчив у 1935 році і був направлений на роботу в Краснопільську районну санітарну епідстанцію помічником санітарного лікаря.

У 1937 році був призваний до Червоної Армії у Забайкальський військовий округ – станція Хадабулак, 16-й кавал. полк, 36-ма кав. дивізія ім. Горького – Бурято-Монгольська народна республіка. Коли прибув туди, я був направлений у річну школу помічн. командирів взводів сабельного ескадрону. У зв'язку з переохолодженням організму потрапив на лікування у військовий шпиталь у Даурії, потім в Олов'яну і в кінці – у центральний шпиталь м. Чити, де лікував запалення середнього вуха та невралгію трійчастаго нерва. Після лікування був знову направлений в Хабабулак, але вже в мед. сан. частину полку, де працював лікарським помічником. Невдовзі у наш полк прибув нач. політ. управління РККА – тов. Мехліс, котрий оголосив, що треба надати військову допомогу братній республіці, і в той же день під маршем духового оркестру був піднятий шлагбаум і ми риссю пішли до річки Халхін-гол. На дорогу нам дали галети та фляжку води, а коням у саку 2 кг вівса, а вода – по дорозі. Доїхали за картою до одного озера, там колись була вода, а зараз там тільки якась біла осуга. Спасибі Богу, виручив якийсь бензовоз, що віз воду. Добрались до річки призначення, а там не те, що вода, а кров'яний потік, кругом крик, плач, стогіни, свист пуль, скрегіт шаблей, коні мечуться, ржуть, летять як скажене, безупинні гарматні постріли, гучномовці, свист бомб, час від часу здригається земля, пікетують літаки. Щоб покінчити з великим кровопролиттям, жертвами та розрухою, командування фронтом звернулось до верховного, щоб допоміг літаками. Та коли ця підмога прибула і почали безперестанно бомбити, це був справжній землетрус, земля колихалась, як човен на морі. На війні як на війні. Коли ж був піднятий білий прапор і настав час перемоги, були залпи радості. Важко передати простими словами, що таке війна.

Після демобілізації я повернувся знову на Краснопільську районну санітарну епідеміологічну станцію. І десь на сьомий день мого

перебування знову повістка: з'явитись у райвійськкомат для відправки на фінську "кампанію". Тут мені, як кажуть, повезло, бо призначили командиром взводу санітарів у званні лейтенанта (тоді було 2 кубика на петлицях). Номера евакошпиталю не пам'ятаю і в архівних документах ніде не знайшов.

Третє і останнє бойове хрещення було на центральному фронті у Смоленській області. Маршрут був на Оршу, але туди дорога вже була перекрита і наш ешелон висадили у Смоленську біля Кремля. Сформували окремих 24-й гаубичний артдивізіон, мене призначили в ньому фельдшером, і з ходу - в бій. Воювати довелося не довго, тому що 27 липня мене було тяжко поранено осколком в лівий плечовий суглоб з проникненням в грудну клітку, де той осколок знаходиться й досі. Для лікування був направлений санітарним потягом у Тихорецьк в евакошпиталь № 2144, котрий розміщувався у десятирічній школі. По дорозі в шпиталь, незважаючи, що на дахах вагонів були червоні хрести, фашисти строчили з кулеметів крупнокаліберними, і чимало ранених не доїхали до місця призначення. Коли фашисти почали бомбити шпиталь, нам дуже швидко видали виписку з історії хвороби і сказали добиратися до своїх рідних, хто як зможе.

Сяк-так товарняками добрався я знову до Краснопілля, але там моїх рідних уже не було, бо вони переїхали в Улянівський район, куди переїхав мій брат після служби в Армії, звідки був демобілізований через хворобу. В день прибуття у Краснопілля, у районній лікарні пройшов ЛКК до проходження ЛТЕК. Райвійськкомат з Краснопілля був уже евакуйований у якийсь ліс, а приміщення і з залишеними там архівами було спалено. В той день я звернувся у районну санітарну епідеміологічну станцію до районного епідеміолога Королевича-Любимова Івана Григоровича, а німці вже гелкотіли на вулиці. Лікар швиденько мене перевдягнув у цивільне вбрання і попередив, що скаже, що я його син. Коли німці зайшли у двір, в той час наші літаки бомбили німецьких вояк, що були розташовані поруч із стадіоном. Німець, який увійшов на подвір'я, поглядав на літаки. Лікар німецькою мовою сказав, що я його син, і запропонував йому "яйка" та "млеко", але він відмовився і подався до своєї ватаги. Довго у лікаря я не затримувався, бо він сказав, що наш завгосп став зрадником. Виписку із шпиталю я заховав у взуття під устілку і пішов знайомими мені дорогами поруч із залізницею, бо рейки через 300-500 метрів були зірвані і ніякий ж.д. транспорт не ходив. Дійшов до Новоселиці, що на проти Бездрицького спиртзаводу, у добрих людей перепочив і знову в дорогу. Дійшов до Улянівки, але й там не було моїх рідних, сказали, що вони переїхали у Бобрик, я навіть не знав, де він є. Знову в дорогу.

Прибувши в Бобрицьку сільраду, мені показали хату, де розмістилися мої рідні. Про те, що я ранений, знав лише один бувший ротний фельдшер Андрієнко Іван Григорович, який запропонував мені роботу в аптечному пункті. Згодом один зрадник, за прізвиськом Цапур, який працював у Лідинському відділку Куянівського цукрокомбінату завідуючим тваринницькою фермою, залітає верхи на коні з оголеною шаблею прямо в коридор хатини і горланить: "Выходи гад!". На щастя в цей момент вийшов із амбулаторії фельдшер і сказав: "Пане офіцере, це мій працівник аптечного пункту". Це мене врятувало. А вже пізніше я дізнався, що дочка фельдшера з цим офіцером амурила ще до війни. З тієї пори Бобрик став для мене другою вітчизною.

Але мою душу, совість і серце мучило, що я мало пробув на війні і мушу це компенсувати підпільною роботою в окупаційній зоні на благо свого народу. Почав знайомитись з людьми, шукати вірних друзів. Перш за все познайомився зі старостою села Дроздом Іваном Марковичем, який духом і душею був проти загарбників. І одного разу він мені запропонував поїхати до Сум, до його племінника, щоб провідати його, а він жив на Лужку. Коли ми зайшли до двору, староста познайомив мене з племінником, мені було запропоновано нарубати дров, а сам пішов у кімнату. Коли староста вийшов з будинку, то дав мені "Аусвайс" - документ, що я лікар і маю право надавати медичну "допомогу" населенню на території Бобрицької управи. Староста мені ні прізвища, ні ім'я того, хто видав цей документ не назвав, лише сказав, що він працює перекладачем у коменданта м. Сум.

З часом дійшло знайомство з ад'ютантом коменданта, що був у Бобрику, звали ад'ютанта Кондрат, сам чехословак, але німців ненавидів. Підкріплення довіри я робив "яйками" та "млеком". Коли він мене став довіряти, то завжди перед приїздом у Бобрик комісії з набору остарбайтерів або розквартирування німців по квартирах сповіщав мене. Це давало мені змогу на воротах, заборах, колодязях писати крейдою: черевний або висипний тиф, скарлатина, туберкульоз, дизентерія, короста, колодязь захлорований, а коли німці приїжджали, то читали ці застереження і кричали: "ахтунг" або "век-век". А перед остарбайтерною комісією я через свої зв'язки сповіщав хлопців та дівчат, коли і на який час треба перебазуватись. Моїм зв'язківцем із Улянівки була вчителька, яка працювала в Бобрицькій школі – Близнюк Марія Григорівна, яка приносила необхідні повідомлення з Улянівки, та учитель німецької мови в Тернівській середній школі, мій друг дитинства ще зі школи у селі Вири - Кириченко Михайло Якимович. Одного разу, коли був набір остарбайтерів, він був визваний як перекладач, бо німецький перекладач захворів. В цей день мій друг сказав офіцеру, що в Бобрику є лікар, якого можна брати для роботи в комісії. І через деякий час прийшла мені

повістка з'явиться у Супрунівку для проведення огляду остарбайтерів у приміщенні школи, яке для мене було вже знайоме. За столом сидів офіцер, поруч перекладач, на столі стволами до мене – три автомати. Відразу якось полізли мурашки по шкірі, трохи згодом я почув: "О, хлопці, тут Віктор Іванович". В цей час офіцер відійшов до телефону, а перекладач кудись вийшов. Я показав хлопцям на свій язик і на двері, куди треба утікати. Жодного в остарбайтери мені не "вдалося" завербувати: у одного туберкульоз колінного суглоба, у іншого сухоти, в третього бронхіальна астма, у деяких язва шлунка. Ну думаю собі: "Не дай Боже визвуть свого лікаря і перевірять, мені не минувати "Кугеля"!" На щастя обійшлося. Правда один дурень дав добровільну згоду остарбайтера, але йому наші хлопці десь під Ворожбою зробили самосуд. Після цієї комісії мене в Супрунівку більше не викликали.

Після закінчення Великої Вітчизняної війни знову працював у Краснопільській районній санітарній епідеміологічній станції, а коли евакуювався з Алма-Ати до Курська мед. інститут, то я був зарахований на другий курс лікувального факультету. Після закінчення інституту у 1948 р. був направлений на роботу в Сумську область, колишній Улянівський р-н с. Бобрик. За своє життя, як на фронтах, так і на окупованій території багато разів доводилося зустрічатись віч на віч зі смертю, але дякуючи Богу не судилося.

Будучи завідувачим Бобрицьким лікарським участком відповідав за 5 фельдшерських пунктів, 9 населених пунктів. За згодою обласного здоровідділу, амбулаторію було перебудовано у лікарню на 15 ліжок - у лікарню, яку потім за наказом Міністерства охорони здоров'я як малогабаритну було закрито, а замість неї колгоспом була збудована амбулаторія, в якій розміщалися кабінет терапевта, кабінет стоматолога, кабінет для прийому дітей, рентгенокабінет, фізіотерапевтичний (з повним комплектом фізапаратури), клінічна лабораторія, кабінет для архівних документів. Були електрокардіограф, сухожарові шафи, автоклав, бактерицидні лампи. Було, та все загуло.

З 1968 року амбулаторія була єдиною школою передового досвіду з онкології в Сумській області, яку неодноразово відвідував Міністр охорони здоров'я УССР, і преміював. Школа трималась 16 років підряд, до 1984 року, коли я через хворобу вийшов на пенсію. З 1948 року був обраний депутатом і членом виконкому Бобрицької сільради беззмінно до 1994 року.

Проходив трирічні з перервами курси в Сумській обласній лікарні, де за цей час проходив і спеціалізацію з терапії, фізіотерапії, онкології, рентгенології, статистики, організації охорони здоров'я, гіпнозу. Після цього був на шестимісячних курсах у Київському інституті удосконалення лікарів, де пройшов цикл занять з терапії та реанімації і

функціональної діагностики. Мав першу категорію терапевта, першу - організатора охорони здоров'я, другу - рентгенолога.

За весь період моєї роботи був членом лекторської групи "Знання" та позаштатним дописувачем медичних статей до районної газети спочатку Улянівського району, де я двічі був депутатом районної ради, а потім і Білопільського.

Після воєнних лихоліть був мобілізований у Києво-Печерський понтонно-мостовий полк. С початку були збори у Голосіївському лісі, а потім переїхали у Москву на дев'ятий шлюз Москви-ріки, де на день авіації наводили чотирирядний понтонний міст для танкістів. Там я був лікарем. Остання служба була у 1953 р. в Татарській автономній республіці, Новопісьмянському районі, частині №0705 тат. спец. нафтострою, де був старшим лікарем і начальником санітарної частини, звідки був за наказом Міністра ПД демобілізований у запас.

Моя багаторічна праця відзначена Орденом трудового червоного прапора, медаллю „Ветеран Труда”, медаллю „100-ліття з дня народження В.І. Леніна”, медаллю Пирогова, значком “Відмінник охорони здоров'я”, Почесний донор УкрСРСР.

Військові нагороди: медаль "За перемогу над Германією", Орден Вітчизняної війни, Орден Богдана Хмельницького, десять ювілейних медалей, присвоєно звання капітана медичної служби.

Крім того занесений в районну книгу пошесті, десять разів був занесений на районну дошку пошани, даровано від ЦРЛ, профкому та РК Червоного хреста 5 книг. Маю 10 грамот.

Наприкінці хочу сказати, що моє багатство – мої роки.

Лікар, інвалід ВВВ 1 гр. В. Нечипоренко.

20 січня 2005 року,

с. Бобрик Білопільський район Сумської обл.

МЕДИЦИНСКИЕ МУЗЕИ РОССИИ (обзор, проблемы и перспективы)

С.П. Глянцев

В историко-медицинской литературе медицинские музеи (ММ) рассматриваются как специфические культурно-просветительные и научные учреждения, аккумулирующие медицинские аспекты духовной и материальной культуры человечества, сотрудники которых собирают, хранят, изучают и экспонируют различные предметы, документальные печатные, рукописные, фото-, видео-, иконо- и изографические изображения и др. материалы, характеризующие историческое развитие медицины (Г.Х. Шингаров, Б.Ш. Нувахов, 1992; Т.В. Журавлева,